

HÖGSKOLAN FÖR LÄRANDE
OCH KOMMUNIKATION
HÖGSKOLAN I JÖNKÖPING

Jane Austen

Hennes dialoger och hennes samtid

Caroline Karlsson

C-uppsats
Svenska språket och litteraturen 61-90 hp
Höstterminen 2008

Handledare: Ylva Lindberg
Examinator: Mattias Fyhr

ABSTRACT

Caroline Karlsson

Jane Austen

Hennes dialoger och hennes samtid

Antal sidor: 30

Jane Austen

Her dialogues and the time in which she lived

This essay is about the dialogues in Jane Austen's novels and what they say about the time she lived in. The interest for Austen comes from the "Austen movies" I've seen the latest year.

AIM AND FRAMING OF QUESTIONS My aim has been to compare the contents in the dialogues with the fact in the biographies. The questions are:

What do the dialogues say about the convention, the behaviour, manners and the form of address? What does it say about young men and women and about the marriage? Are the dialogues supported by the content in the biographies? Did Jane Austen really write realistic?

METHOD AND MATERIAL The method was to read the novels and then the biographies. I divided the empiric material in different categories and based it on the fact in the biographies. I have read *Sense and sensibility*, *Pride and prejudice*, *Mansfield Park* and *Persuasion*. The biographies I have used are for example Valerie Grosvenor Myer's *Obstinate Heart Jane Austen A Biography*, Carol Shield's *Jane Austen*.

RESULTS I found that the text and the dialogues and contents in Austen's novels are realistic. She has not made up own rules for convention and behaviour but lets her characters act in a normal way.

Sökord: Jane Austen, dialogue discourse, *Sense and sensibility*, *Pride and prejudice*, *Mansfield Park*, *Persuasion*.

Postadress
Högskolan för lärande
och kommunikation (HLK)
Box 1026
551 11 JÖNKÖPING

Gatuadress
Gjuterigatan 5

Telefon
036-101000

Fax
036162585

SAMMANDRAG

Caroline Karlsson

Jane Austen

Hennes dialoger och hennes samtid

Antal sidor: 30

Den här uppsatsen handlar om dialogerna i Jane Austens romaner och vad de säger om tiden hon levde i. Då jag också ska bli lärare i historia tyckte jag att det vore intressant att göra en sådan koppling.

SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING Mitt syfte har varit att jämföra innehållet i dialogerna med fakta i biografierna.

Frågeställningen har varit:

Vad säger dialogerna om konventionen, uppförandet, tilltalet, unga män och kvinnor och äktenskapet? Har dialogernas innehåll stöd i biografierna? Skrev Jane Austen som det verkligen kunde gå till?

METOD OCH MATERIAL Metoden har bestått i att läsa fyra av Jane Austens romaner (*Förnuft och känsla*, *Stolthet och fördom*, *Mansfield Park* och *Övertalning*) samt några biografier (*Det envisa hjärtat* av Valerie Grosvenor Myer och *Jane Austen* av Carol Shields). Jag delade in det empiriska materialet i olika kategorier och baserade det på den fakta som fanns i biografierna.

RESULTAT Jag har kommit fram till att dialogerna och innehållet i Austens romaner är realistiska. Hon har inte gjort upp några egna regler för hur konventionen eller uppförandet såg ut utan låter sina fiktiva karaktärer bete sig helt enligt den tidens normer.

Sökord: Jane Austen, *dialogue discourse*, *Sense and sensibility*, *Pride and prejudice*, *Mansfield Park*, *Persuasion*.

Postadress

Högskolan för lärande
och kommunikation (HLK)
Box 1026
551 11 JÖNKÖPING

Gatuadress

Gjuterigatan 5

Telefon

036-101000

Fax

036162585

Innehållsförteckning

1. Inledning	5
1.1 Syfte	6
1.2 Frågeställning	6
1.3 Teori	6
1.4 Material och metod.....	6
1.5 Disposition	8
2. Bakgrund.....	9
2.1 Kort om författaren.....	9
2.2 <i>Förnuft och känsla</i>	10
2.3 <i>Stolthet och fördom</i>	11
2.4 <i>Mansfield Park</i>	13
2.5 <i>Övertalning</i>	14
3. Undersökning.....	16
3.1 Konvention, uppförande och tilltal.....	16
3.2 Unga män och kvinnor	19
3.3 Äktenskapet.....	22
4. Diskussion och analys.....	29
5. Källor och litteratur	34

1 Inledning

Vad det beror på vet jag inte, men ibland verkar det som om det går vågor i vad som är populärt inom filmproducerandet. De senaste åren har Jane Austen tydligen varit på modet. Jag tänker på alla filmatiseringar som gjorts av hennes romaner och i ett fall om hennes liv, *Becoming Jane* från 2007 med Anne Hathaway som författarinnan själv. Av romanerna har dessa filmatiserats sedan år 2000: *Stolthet och fördom* (2005 regisserad av Joe Wright)¹, *Förnuft och känsla* (2008 John Alexander)², *Northanger Abbey* (2007 Jon Jones)³, *Mansfield Park* (2007 Iain McDonald)⁴, *Övertalning* (2007 David Landry)⁵.

Det som jag tycker är intressant med Jane Austens romaner är att trots att hon levde i en helt annan tid skildrar hon berättelser som skulle kunna utspelas idag, med vissa förändringar i omständigheterna. Jag tror att det är detta som har gjort berättelserna så populära. Dialogerna är välskrivna då de inte bara uttalar en replik, de berättar också något om personen som säger den. Karaktärerna blir levandegjorda genom detta och det är delvis därför dialogen har en så viktig roll i Jane Austens romaner. Jag har länge varit intresserad av historia och har tyckt om att läsa romaner som utspelar sig i en annan tid – så att jag någon gång skulle fastna för Austen kanske inte är så konstigt.

Den här uppsatsen kommer att handla om dialoger och om Jane Austens tid. Dialogen säger något om tiden den uttalar i. Genom att läsa och tänka på vad som sägs får man reda på bl.a. vad som var gott uppförande, hur mycket en gentleman skulle tjäna för att verkligen vara en fin herre och hur människorna tilltalade varandra vid slutet av 1700-talet och början av 1800-talet. Man får som läsare en inblick i vad som gällde i umgängeskretsar och hur man såg på passande och opassande äktenskap. Jag vill visa att man även genom att läsa dialogerna kan *lära sig något* om den tid romanen utspelas i.

¹ The Internet Movie Database (2008-11-15). Keira Knightly och Matthew McFadyen i rollerna som Elizabeth Bennet och Fitzwilliam Darcy.

² The Internet Movie Database (2008-11-15). Charity Wakefield och Hattie Morahan i rollerna som Marianne och Eleanor Dashwood.

³ The Internet Movie Database (2008-11-15). Felicity Jones och JJ Feild i rollerna som Catherine Morland och Henry Tilney.

⁴ The Internet Movie Database (2008-11-15). Billie Piper och Blake Ritson i rollerna som Fanny Price och Edmund Bertram.

⁵ The Internet Movie Database (2008-11-15). Sally Hawkins och Rupert Penry-Jones i rollerna som Anne Elliot och Frederick Wentworth.

1.1 Syfte

Syftet med den här uppsatsen är att undersöka dialogerna i fyra av Jane Austens romaner. Jag vill se kopplingen mellan vad som händer i romanerna och hur det var i verkliga livet under tiden 1795-1815.

Med uppsatsen visar jag även hur man kan använda litteratur i en undervisningssituation. Genom att läsa en roman som är skriven för två hundra år sedan kan man inte undgå att lära sig något om hur det var på den tiden och detta kan man använda om man vill kombinera ett språkämne med historia. Genom att dessutom använda filmatiseringar bidrar man till att eleverna kommer i kontakt med det vidgade textbegreppet.

1.2 Frågeställning

1. Vad säger dialogerna om konventionen, uppförandet, tilltalet, unga män och kvinnor och äktenskapet?
2. Har dialogernas innehåll stöd i biografierna? Skrev Jane Austen som det verkligen kunde gå till?

1.3 Teori

Uppsatsen bygger på en litteratursociologisk undersökning. Meningen är att framhäva kopplingen mellan fiktion och verklighet. Jag tror att eftersom Jane Austens romaner skrevs under en period då den realistiska romanen var på uppgång kommer innehållet och dialogerna i hennes romaner att stämma ganska bra överens med vad som kunde ha varit verklighet.

1.4 Material och metod

Jag har använt mig av två olika former av material; ett litterärt fiktivt och en sorts litteratur som ska vara närmare verkligheten; biografierna. När det gäller skönlitteraturen har jag läst två av Austens första romaner (*Förnuft och känsla/Sense and sensibility* som utkom 1811 och *Stolthet och fördom/Pride and prejudice* från 1813, båda två flera år efter att de skrivits) och två av dem hon skrev under sin andra period som aktiv författare (*Mansfield Park* från 1814 och *Övertalning/Persuasion*, 1818) för att få en bredd i undersökningsmaterialet. Kanske kommer det visa sig att dialogerna skiljer sig från varandra beroende på när hon skrev dem.

Den biografi jag har haft störst nytta av i undersökningen är Valerie Grosvenor Myers *Det envisa hjärtat*. Den behandlar Jane Austens liv från början till slut och författarinnan drar sig

inte för att blanda in hela släkten Austen, med föräldrar och barnbarn, morbröder och fastrar samt en massa bekanta. Samtidigt som Myer avhandlar Austens privata och professionella liv för hon in fakta om den tidens levnadsvanor, som är viktiga för att förstå varför hennes liv blev som det blev och varför hon handlade som hon gjorde.

Carol Shields *Jane Austen* är en annan biografi som mera kortfattat avhandlar Austens liv och författarskap. Den är mer ledigt skriven och går inte lika mycket in på djupet vad gäller författarinnans alla släktingar och de händelser hennes liv bestod av.

Biografierna är användbara för att förstå Austens samtid, liv och karriär. Biografiska fakta är väldigt givande när man läser hennes romaner men när det gäller att studera varför hon skrev dialogerna som hon gjorde är de inte till någon större hjälp. Dock kan man se (eller inbilla sig) samband mellan vad som hände i hennes liv och vad som händer i karaktärernas liv, då Shields beskriver sambandet mellan Austens liv och romanerna. Paralleller dras mellan verkliga händelser och fiktiva, mellan existerande personer och påhittade. Till exempel ska en viss ungdomskärlek, en mr Tom Lefroy, ha stått som mall för mr Darcy.

Till skillnad från Myers och Shields biografier placerar Jan Fergus verk *Jane Austen – A Literary Life* författarinnan i en professionell kontext. Hennes biografi ger inte många ledtrådar om hur samhället såg ut på Austens tid men den är alldeles utmärkt om man vill veta vad en roman kostade år 1813 eller hur situationen såg ut för kvinnliga författare. Jag har läst ytterligare ett par andra böcker, bl.a. Margaret Kirkhams *Jane Austen, Feminism and Fiction* och Penelope Hugh-Halletts *Jane Austens liv i brev och bilder*, som visserligen inte är biografier men som jag ändå har haft användning av då de belyser saker i romanerna jag själv inte har tänkt på.

Litteratur om Jane Austen finns från och med andra hälften av 1800-talet då hennes brorson James Austen-Leigh samlade minnena av fastern i boken *A Memoir of Jane Austen*.

På högskolebiblioteket i Jönköping finns det böcker som är rena biografier, böcker som behandlar hennes romaner ur ett feministiskt perspektiv, andra där författarna har närläst romanerna osv. Myten om att kvinnor helst skriver om kvinnor och män om män verkar inte stämma in i fallet med litteratur om Jane Austen.

Metoden går ut på att närläsa romanerna (på svenska) och framför allt dialogerna. Jag läser romanerna två gånger, första gången för att få en överblick och en andra gång för att gå närmare in på dialogerna. Undersökningen kommer jag sedan att dela in i olika kategorier där jag för in resultatet. Jag kommer alltså inte att redovisa varje bok en åt gången. Syftet med uppsatsen når jag genom att jämföra innehållet i de fiktiva romanerna med innehållet i de verklighetsbaserade biografierna.

Jag har riktat in mig på direkt dialog då jag tycker att den säger mest. Vid direkt dialog är läsaren som ett ögonvittne och ingenting går förlorat – man får genom att läsa replikerna ord för ord, *in action*, dessutom reda på vem talaren är. Läsningen av romanerna varvar jag med läsning av facklitteraturen för att knyta samman information och fakta.

Mycket har skrivits om dialoganalys men jag har inte använt mig av detta eftersom jag har varit ute efter att se tecken i dialogen som visar hur det var på den tiden och inte för att se vilka olika sorts dialoger karaktärerna för.

Eftersom Jane Austen var kvinna och eftersom huvudrollerna i romanerna också är det kan man inte undgå att få en inblick i kvinnors liv och villkor och därför kommer undersökningen att luta något åt hur situationen var för dem. I ett genusperspektiv kommer tyngdpunkten därför att ligga på kvinnan.

Då jag till största delen använt romanerna och biografierna har jag inte ägnat så mycket tid åt att söka information på Internet. Vid arbetets början tittade jag på andra uppsatser för att få inspiration.

Sökvägar: Google Scholar, www.uppsatser.se.

Sökord: Jane Austen, *dialogue discourse*, *Sense and sensibility*, *Pride and Prejudice*, *Mansfield Park*, *Persuasion*.

1.5 Disposition

Uppsatsen inleds med en bakgrund som består av ett stycke om Jane Austens liv. Därefter följer sammanfattningar om de fyra lästa romanerna. Resultatdelen är uppdelad i olika undersökningskategorier; *Konvention, uppförande och tilltal*, *Unga män och kvinnor* och *Äktenskapet*. Jag kommer sedan att diskutera resultatet, kategori för kategori, för att sedan avsluta med slutsatser och egna tankar.

2 Bakgrund

2.1 Kort om författaren

Jane Austen föddes den 16 december 1775 som sjunde barnet till prästen George Austen och hans hustru Cassandra i Steventon, Hampshire i södra Storbritannien.⁶ Efter att George gått i pension flyttade föräldrarna och döttrarna flyttade från prästgården år 1801 för att bosätta sig i Bath. Jane gillade inte stadslivet i Bath, hon föredrog landsbygden.⁷ Under perioden i staden var hon ganska improduktiv jämfört med hur mycket hon skrev innan flytten – kanske berodde detta på vantrivsel eller brist på lugn och ro. Austen hade tre romaner färdigskrivna redan innan 1799 (*Förnuft och känsla*, *Stolthet och fördom* och *Northanger Abbey*) men sedan skrev hon inget annat (känt) skönlitterärt verk, förutom den oavslutade romanen *The Watsons* förrän 1811 då *Mansfield Park* påbörjades. I och med det startade hennes andra stora kreativa period.⁸

Jane Austen gifte sig aldrig men hon ska ha upplevt ett par förälskelser och minst ett frieri. Principen att gifta sig endast på grund av äkta kärlek bidrog till att hon förblev ungmö. Austen dog den 18 juli 1817.⁹ De av hennes romaner som ännu inte publicerats (*Northanger Abbey* och *Övertalning*) skulle utkomma postumt, det såg den äldre brodern Henry till.¹⁰

Trots att Jane Austen idag räknas som en av Storbritanniens mest framgångsrika författare fick hon själv aldrig njuta av någon berömmelse eller lyx. Hennes verk utgavs under pseudonym och hon hann heller inte tjäna ihop så mycket pengar. När *Stolthet och fördom* utkom 1811 stod det att den var skriven av ”en Dam”. På senare upplagor stod det ”av författaren till *Stolthet och fördom*”.¹¹

⁶ Shields, Carol. (2002). *Jane Austen*. Albert Bonniers förlag: Stockholm. s. 17

⁷ Myer, Valerie Grosvenor. (1997). *Det envisa hjärtat*. Stockholm: Rabén Prisma. s. 106, 116

⁸ Kirkham, Margaret. (1997). *Jane Austen, Feminism and Fiction*. London & Atlantic Highlands, NJ: The Athlone Press. s. 66

⁹ Shields 2002, s. 164

¹⁰ Hughes-Hallett, Penelope. *Jane Austens liv i brev och bilder*. Stockholm: Forum. s. 56

¹¹ Myer 1997, s. 206ff

2.2 Förnuft och känsla

Huvudpersoner: Elinor och Marianne Dashwood.

Jane Austen började skriva *Förnuft och känsla* år 1795. Den hette då *Elinor and Marianne* och skrevs först i brevform men formatet ändrades med tiden.¹²

Då systrarna Elinor, Marianne och Margaret Dashwoods far dör ärver deras halvbror John godset. Han flyttar genast in med sin högfärdiga hustru och deras son. Systrarna och deras mor flyttar från huset, men inte förrän de har träffat den yngre mrs Dashwoods (svägerskans) bror Edward. Han förälskar sig i Elinor och hennes känslor är ömsesidiga. När de ger sig av ber de honom komma och hälsa på i deras nya hem. Elinor är den äldsta av de vackra systrarna och också den mest förnuftiga. Marianne är ett par år yngre, ser minst lika bra ut och har ett mycket starkare känsloliv än Elinor. Idag skulle hon kallas för en *drama queen*. Om lillasyster Margaret skriver Austen att ”hon gav som trettonåring inget löfte om att som vuxen kunna mäta sig med sina systrar.”¹³

I det nya hemmet, som änkan och döttrarna hyr av en kusin till mrs Dashwood, gör Marianne snart nya bekanskskaper. Hon intresserar en närboende överste Brandon som börjar uppvakta henne, och en mr Willoughby som i sin tur intresserar henne eftersom han är yngre än Brandon och dessutom mer bevandrad i ämnen som hon gillar. Willoughby är en skurk, men det är bara en i bekanskskapskretsen som vet om det (Brandon) och han säger ingenting. Liksom de tror att Edward skulle fria till Elinor tror de att Willoughby ska fria till Marianne, men det gör han inte – istället reser han till London. Marianne blir förkrossad men väntar troget på att han ska komma tillbaka. Så småningom dyker istället Edward upp, men förändrad. Elinor förstår inte vad det beror på men snart får hon reda på att han är förlovad med en annan flicka och att de har varit hemligt förlovade i fyra år! Hon blir väldigt ledsen men på grund av ett tysthetslöfte till Edwards blivande hustru kan hon inte säga något till någon. Hon finner sig i att inte få bli Edwards hustru.

Då systrarna reser till London hoppas Marianne få träffa Willoughby igen och det får hon, men inte i samma skick som hon senast såg honom. Han är numera gift med en rik dam. I samma veva träffar Elinor Edward igen. Han vet inte att hon vet om förlovningen. Hur som

¹² Shields 2002, s. 49f

¹³ Austen, Jane (1996a). *Förnuft och känsla*. Stockholm: Natur och kultur: s. 8

helst blir det inget bröllop mellan honom och fästmön för när hon får veta att Edwards mor tänker göra honom arvlös på grund av giftermålet gifter hon sig med hans bror istället. Då är det fritt fram för Elinor som äntligen kan få den man hon drömt om. Marianne kommer efter mycket om och men över Willoughby. Hon har mognat efter allt som har hänt inser att hon är förälskad i överste Brandon, som hela tiden har älskat henne.

2.3 Stolthet och fördom

Huvudpersoner: Elizabeth Bennet och Fitzwilliam Darcy.

Angående dialoger har Fergus skrivit ”*One of the great triumphs of P and P [Pride and prejudice] lies in the way that Austen creates conversations that permit characters to expose, beneath the surface restraints of polite, clever talk, their unstated and incongruous or clashing motives, judgements and feelings.*”¹⁴ Jane Austen skrev *Stolthet och fördom*, eller *First Impressions* som hon först kallade boken, 1797-98. Under början av 1800-talet kom en annan roman med samma namn ut och därefter bytte Austen ut titeln.¹⁵

Det är en allmänt erkänd sanning att en ogift man som äger en stor förmögenhet måste vara i behov av en hustru. Hur föga kända en sådan mans känslor eller avsikter än må vara, då han gör sitt första inträde i en krets av grannar, är de kringboende familjerna så fast övertygade om denna sanning att han anses som en rättmätig egendom åt en eller annan av deras döttrar.¹⁶

Så börjar *Stolthet och fördom*, som handlar om familjen Bennet och deras bestyr. Makarna Bennet har fem ogifta döttrar och det är då ganska naturligt att Mrs Bennet ägnar liv och själ åt att få flickorna bortgifta. Den äldsta av dem, Jane, är vacker och snäll, Elizabeth är klok och förnuftig, Mary är stillsam och grubblande, Kitty och Lydia är fjolliga och tänker bara på en sak – män. Berättelsen tar sin början då ett hus i trakten blir uthyrt till den unge och ogifte gentlemanen Mr Bingley. Det dröjer inte länge förrän han och Jane får upp ögonen för varandra. Med sig till huset har Bingley ett par systrar, en svåger och en mycket god vän, Mr Darcy. Denne herre och Elizabeth kommer inte riktigt på lika god fot med varandra som Jane och Bingley gör – Darcy kränker hennes stolthet när han inte vill dansa med henne och Elizabeth börjar genast hysa fördomar om den dryge och oförskämde karlen. Dock börjar

¹⁴ Fergus, Jan. (1991). *Jane Austen, a literary life*. Houndmills, Basingstoke, Hampshire and London: The MacMillan Press LTD. s. 84

¹⁵ Shields 2002, kap 6

¹⁶ Austen, Jane. (2006). *Stolthet och fördom*. Stockholm: Forum. s. 7

Darcy snart uppskatta Lizzy, något hon inte lägger märke till eftersom hon är fullt upptagen med att tycka att han är en av Englands drygaste karlar.

På grund av soldaternas intåg i staden (tänk på att detta utspelar sig under ett av Storbritanniens och Frankrikes många krig) träffar Elizabeth den stilige och charmante mr Wickham, som hon blir lite förälskad i. Han tycker inte heller om Darcy och menar att han har tvingats bli soldat för att ha råd att försörja sig själv eftersom Darcy har nekat honom ett arv.

För Jane och hennes käre Bingley går det bra, tills hans systrar lägger sig i. De tycker inte att Jane duger. Efter lite övertalning försvinner Bingley till London och Jane sörjer – hon tror att han inte tycker om henne längre. Under tiden får Elizabeth mottaga ett giftermålsanbud från släktingen mr Collins, en ovanligt enfaldig präst som när han får ett nej till svar går och friar till Elizabeths väninna Charlotte istället. Hon är betydligt villigare och de gifter sig. Under en besök i Charlottes nya hem träffar Elizabeth mr Darcy igen, eftersom han är systerson till mr Collins välgörarinna lady Catherine de Bourgh. Elizabeth tycker fortfarande inte om Darcy och då hon får reda på att det var han som låg bakom skilsmässan bakom Jane och Bingley tycker hon om honom ännu mindre. Det får han också höra, när han plötsligt friar till henne. Hon beskyller honom dessutom för att ha handlat orätt mot mr Wickham. De skiljs åt men han känner sig tvungen att rentvå sig själv i fallet med Wickham eftersom det inte är han själv som har felat. Det är i själva verket Wickham som är skurken i dramat, inte minst på grund av att han på ett oärligt sätt försökte gifta sig med Darcys syster för att komma åt hennes förmögenhet.

Något senare befinner sig Elizabeth på en liten semesterresa tillsammans med sin morbror och moster. De besöker bland annat Darcys gods Pemberley och där visar det sig att hon och han kan komma bra överens nu när luften har rensats och missförståndet med Wickham har retts ut. Allt verkar gå mycket bra, när brevet om Lydias rymning med mr Wickham dyker upp. Mr Bennet reser iväg för att leta reda på den förrymda dottern och gifta ihop henne med Wickham. Det visar sig snart att någon hittar dem och att de ingår äktenskap kort därpå. Denne någon råkar vara mr Darcy, som också betalar Wickham en ansevärd summa pengar för att han ska gifta sig med Lydia.

Snart återvänder Bingley och Darcy till Netherfield. Bingley ber Jane gifta sig med honom och efter ett tag återupprepar Darcy sitt frieri till Elizabeth. Hon tackar ja och så kom det sig att Mrs Bennet fick tre döttrar bortgifta på rekordtid.

2.4 Mansfield Park

Huvudpersoner: Fanny Price och Edmund Bertram.

Mansfield Park utkom 1814. Den utgavs i tre band och kostade 18 shilling. Liksom de tidigare romanerna utgavs den anonymt, man skrev att den var författad av samma dam som hade skrivit *Förnuft och känsla* och *Stolthet och fördom*.¹⁷ Stilen skiljer sig däremot från Austens tidigare verk – berättelsen om Fanny Price är nämligen mer seriös och handlar mycket om moral.¹⁸

När Fanny Price kommer till sin moster och morbror sir och lady Bertram är hon i tioårsåldern. De tar sig an henne på grund av hennes egen familjs ekonomiska situation – lady Bertrams syster har nämligen gift ner sig. Fanny spenderar de kommande åren i mosterns familj. Med i handlingen finns de fyra barnen Bertram (Tom, Edmund, Maria och Julia), alla äldre än Fanny, och mr och Mrs Norris. Mrs Norris är Fannys moster, en sniken och sur dam som inte tycker om Fanny och verkar finna störst glädje i att favorisera lady Bertrams döttrar. Den ende Fanny riktigt tycker om i sitt nya hem är kusinen Edmund.

När Fanny är i sextonårsåldern reser sir Bertram och äldste sonen Tom till Antigua för att reda upp affärer. De planerar att bli borta ett bra tag. Så småningom skickas Tom hem medan hans far stannar kvar. Ett tillskott av ungdomar i trakten där hemma gör hans vistelse i hemmet ganska trevlig och de kommer överens om att sätta upp en pjäs. Varken Fanny eller Edmund tycker att det är någon bra idé då de vet att sir Bertram inte skulle tycka om det. Han råkar komma hem mitt i repetitionerna och pjäsen läggs ner till de flestas besvikelse.

Syskonen Crawford är ett par av Fannys och syskonens nya bekanskap. Edmund förälskar sig i system och unge herr Crawford i Fanny. Det är hon inte det minsta glad över, hon avskyr honom. I själva verket är det Edmund hon älskar, men det har hon inte vågat andas en stavelse om för en enda levande människa. Hon säger över huvud taget inte mycket. Hon är blyg, blir

¹⁷ Shields 2002, s. 147

¹⁸ Fergus 1991, s. 139

lätt generad, känner sig hunsad och är över lag ganska svag. Crawford bryr sig inte om att Fanny inte visar honom några kärleksfulla känslor, han säger att det nog kommer med tiden när han har fått uppvakta henne ett tag.

Fanny reser till sin gamla hemstad Portsmouth för att bo hos sina föräldrar ett par månader. Den enda hon har haft någon ordentlig kontakt med de senaste åtta åren är den äldre brodern William som tjänstgör inom flottan. Fanny behöver inte vistas särskilt länge i Portsmouth för att känna att hon längtar hem. Resan är hennes morbrors plan. Han vill att hon ska gifta sig och anser att genom besöket hos den ganska fattiga familjen (med Bertrams mått mätt) ska hon komma underfund med att hon vill äkta den förmögne Crawford. Under Fannys besök i hemstaden hinner det hända en hel del. Kusinen Tom blir sjuk och sängliggande under lång tid, Edmund är fortfarande lika kär i Mary Crawford, Maria är otrogen mot sin make mr Rushworth – med mr Crawford – och Julia rymmer med en annan man.

Fanny reser hem till Mansfield igen kort efter detta. Romanen slutar så bra som det är möjligt – Julia kan gifta sig med sin rymlingskamrat, Tom frisknar till och lugnar ner sig lite, Maria och Rushworth skiljer sig, det blir ingenting mellan Edmund och Mary Crawford och så småningom gifter han sig istället med Fanny.

2.5 Övertalning

Huvudpersoner: Anne Elliot och Frederick Wentworth.

Övertalning utspelar sig under år 1814-15 och boken utgavs postumt år 1818. Från början kallade Jane Austen romanen *The Elliots*.¹⁹ Det har sagts att Anne Elliot föreställer författarinnan själv. ”Hennes entusiasm för flottan och den totala osjälviskheten speglar henne fullkomligt.”²⁰ Och kärleken till sjömän lyser igenom ganska väl, speciellt i romanens sista kapitel där Austen skriver:

Anne var ömheten själv, och hon fick den tillfullo återgäldad av kaptan Wentworths känsla för henne. Hans yrke var det enda som någon gång kunde få vännerna att önska att hennes ömhet varit mindre, fruktan för framtiden var det enda som kunde fördunkla hennes solsken. Hon satte sin ära i att vara sjömanshustru, men hon måste med ständig oro umgälla sin ställning inom en

¹⁹ Shields 2002, s. 159

²⁰ Myer 1997, s. 258

yrkesgren som om möjligt utmärker sig ännu mer för husliga dygder än för sina insatser för landets bästa.²¹

Hjältinnan i *Övertalning* är Anne Elliot. Hon är en ogift tjugosjuåring som bor tillsammans med sin narcissistiske far och en högfärdig äldre ogift syster, Elizabeth. Familjen Elliot är adlig men det betyder inte att de inte kan ha problem med pengar, vilket det konstateras att de har i bokens inledningsskede. De löser detta genom att hyra ut huset till en amiral och hans hustru. Fadern och den äldsta dottern bosätter sig i stan och Anne tillbringar hösten hos sin lillasyster Mary och hennes familj. Där vill det sig inte bättre än att hon träffar en man som hon känner mycket väl sedan tidigare trots att de inte har haft någon kontakt under de senaste åtta åren. Kapten Frederick Wentworth har kommit tillbaka efter sitt arbete inom flottan och har bestämt sig för att stadga sig. Han friade till Anne en gång i deras ungdom och hon ville gifta sig med honom – men övertalades av sin gudmor lady Russell att låta bli eftersom han då inte hade det så bra ställt. Anne har aldrig slutat älska honom. Wentworth har fått det väldigt bra men han vill inte gifta sig med henne. Istället uppvaktar han Marys svägerskor i tur och ordning. Till en början är förhållandet mellan Anne och Frederick spänt. De talar knappt med varandra, han för att hon sårade honom så fruktansvärt när hon bröt mellan dem och hon för att hon vet hur mycket hon sårade honom. Hon har alltid ångrat att hon lät sig övertalas.

Snart dyker en kusin till Anne upp, en mr William Elliot. Eftersom Annes far inte har några söner är det William som ska arva egendomen och bli familjens överhuvud. Han visar ett stort intresse för Anne men hon är inte särskilt intresserad av honom eftersom hon inte kan älska någon annan än Wentworth. Kaptenen i sin tur blir svartsjuk då han ser henne tillsammans med mr Elliot och tror att de ska gifta sig. Det är mr Elliots tanke men han hinner aldrig så långt, för kapten Wentworth betygar Anne sin odödliga kärlek och hon gifter sig med honom istället.

²¹ Austen, Jane. (1996b). *Övertalning*. Stockholm: Klassikerförlaget. s. 240

3 Undersökning

Vad kan man som läsare få reda på om konventionen och umgängeslivet om man läser Jane Austens böcker? Carol Shields skriver ”Man kan nästan säga att hon levde i ett annat England, en enklare tid, innan den viktoriaiska tidens utstuderade artighetsbetygelser och hedersbevisningar hade slagit ut i blom.”²² Trots detta påstående har jag funnit att om det var något som var viktigt, då var det att man betedde sig som en artig, hederlig och ordentlig människa.

3.1 Konvention, uppförande och tilltal

Titlar används hela tiden; mellan makar, syskon, vänner – om inte när de talar med varandra så åtminstone när de talar *om* varandra. Romanerna vimlar av olika herrar och fruor, lordar och ladyor, sir, grevar och baroner. När Jane Austen skrev höll hon sig för det mesta till sin egen samhällsklass, den med akademiker och affärsmän, eller till lågadeln.²³ Det finare folkets liv fick hon inblick i genom att besöka sina mer välbeställda släktingar eller grannar.²⁴

”Min syster och mr Bertram – jag är så glad för att er äldste kusin är bortrest så att han *får* heta mr Bertram igen. Det finns något så formellt, så beklagansvärt, så yngre-broderligt i ljudet av mr *Edmund* Bertram att jag avskyr det.”

”Så olika vi tycker!” utropade Fanny. ”För mig låter *mr* Bertram så kallt och intetsägande – så fullständigt utan värme och karaktär! – Det betecknar bara en ståndsperson, det är allt. Men i namnet Edmund finns det något upphöjt. Det är ett namn för hjältemod och ryktbarhet – för kungar, prinsar och riddare; och det tycks viska om ridderlighet och varm tillgivenhet.”

”Jag medger att namnet i sig är utmärkt, och *lord* Edmund eller *sir* Edmund låter förtjusande; men låt det tyngas av ett kyligt, utplånande *mr* – och mr Edmund är inte mer än mr John eller mr Thomas.”²⁵

En adlig person tilltalades, åtminstone av bekanta, med sin titel och förnamnet (sir John, lady Anne osv.) medan det för ”en vanlig *mr*” var efternamnet som gällde. Reglerna för tilltalet gällde även systrar. Det var bara den äldsta som tilltalades med ”miss” och efternamn. Det visste Austen, eftersom hon själv var miss Jane Austen medan det för storasystrar Cassandras

²² Shields 2002, s. 65f

²³ Myer 1997, s. 41

²⁴ Myer 1997, s. 9

²⁵ Austen, Jane. (1997). *Mansfield Park*. Stockholm: Norstedts. s. 170

del räckte med miss Austen. Ålder och rang var vad som räknades²⁶, något följande citat visar:

Tänk om han skulle bli adlad! 'Lady Wentworth', det låter mycket bra. Det skulle verkligen vara förnämt för Henrietta! Då skulle hon få lov att gå före mig, och det skulle Henrietta inte ha något emot.²⁷

Innan det kunde bli tal om giftermål eller ens bekantskap var det mycket viktigt att parterna presenterades. Först när det var avklarat kunde man ägna sig åt att lära känna varandra.

"Men det är mycket troligt att han blir kär i en av dem, och därför måste du besöka honom så snart han kommer."

"Det tycker jag inte. Du och flickorna kan ju fara dit eller du kan låta dem fara ensamma, vilket kanske vore ännu bättre, ty du är ju lika vacker som någon av dem och mr Bingley kanske skulle tycka bäst om dig av hela sällskapet."

"Kära du, du smickrar mig. Nog för att jag har sett ganska bra ut en gång i tiden, men nu är det inte mycket att skryta med. När en kvinna har fem fullvuxna döttrar bör hon verkligen tänka på annat än sitt utseende."

"Ja, när den tiden kommer har en kvinna nog inte mycket utseende att tänka på."

"Men, kära du, du måste verkligen gå på visit hos mr Bingley när han blir vår granne."

"Jag försäkrar dig att jag inte vet om jag kan lova det."

"Men tänk på våra döttrar. Tänk vilket fint parti det skulle bli för en av dem. Sir William och lady Lucas är beslutna att göra visit bara av den anledningen, ty i allmänhet gör de som du vet inte stor affär av nya grannar. Du måste verkligen bekanta dig med honom, för vi kan omöjligt gå på visit hos honom om du inte gör det."²⁸

Det var viktigt att inte tala med en person förrän man själv blivit presenterad för honom eller henne. Eftersom Mrs Bennet tjarar på sin make och inte helt enkelt tar med sig döttrarna och själv går för att göra visit hos mr Bingley kan man räkna ut att det var Mr Bennets uppgift att som familjens överhuvud hälsa nya (manliga) grannar välkomna. Med tanke på parets fem ogifta döttrar kan man lätt förstå att Mrs Bennet var så angelägen.

När så två personer blivit presenterade kunde de börja prata med varandra, men det fanns osynliga och inrutade regler för sådana samtal också. Man pratade inte om vad som helst, men naturligtvis fanns det människor som tyckte att det var tråkigt att prata om vädret:

²⁶ Myer 1997, s. 9

²⁷ Austen 1996b, s. 76

²⁸ Austen 2006, s. 8

”Jaha”, sade Elinor så snart han lämnat dem, ”det var inte något dåligt resultat på en morgon. Du har redan tagit reda på herr Willoughbys uppfattning i nästan alla betydelsefulla ämnen. Du vet vad han tycker om Cowper och Scott, du är säker på att han känner tillbörlig beundran för skönheten hos dem, och du har en bestämd försäkran att han inte beundrar Pope mer än som är passande. Men hur skall du hålla i gång bekantskapen om du klarar av alla samtalsämnen så otroligt snabbt? Du kommer snart att ha uttömt vartenda favoritämne. Ett sammanträffande till räcker för att klarlägga hans åsikter om pittoresk skönhet och omgifte och sedan kan du inte ha något mer att fråga om.”

”Elinor”, utropade Marianne, ”är det snällt? Är det rättvist? Har jag så få idéer? Men jag förstår vad du menar. Jag har varit för obesvärad, för lycklig, för öppenhjärtig. Jag har brutit mot alla banala uppfattningar om etikett? Jag har varit frimodig och uppriktig när jag borde varit reserverad, själlös, tråkig och falsk. Om jag bara hade talat om vädret och väglaget och om jag bara talat var tionde minut, så skulle jag slippa ifrån den här förebråelsen.”²⁹

Här har Marianne gjort det hon själv nämner, hon har ”brutit mot alla banala uppfattningar om etikett. Hon har varit lite för rättfram, något som tydligen inte passade en ung dam, åtminstone inte i sällskap med en man hon precis har lärt känna.

”Mr Collins”, sade hon, ”ni måste skicka betjänten med dem. Ni vet att jag alltid säger rent ut vad jag tänker, och jag kan inte med lugn tänka på att två unga damer ska resa ensamma med posten. Det är i högsta grad opassande. Ni måste ordna så att någon följer med dem. Unga damer bör alltid ha ordentligt skydd och betjäning i förhållande till sin ställning i livet. När min systerdotter Georgiana reste till Ramsgate förra sommaren skickade jag två betjänter med henne. Miss Darcy, dotter till mr Darcy till Pemberley och lady Anne, kunde inte uppträda med heder på annat sätt. Jag är ytterst noggrann med sådana saker. Ni måste skicka John med de unga damerna, mrs Collins. Jag är glad att jag kom att nämna det, ty det skulle verkligen vara en skam för er att låta dem resa ensamma.”

”Min morbror skickar en betjänt för att hämta oss.”

”Jaså, er morbror? Han har alltså en betjänt. Det gläder mig att ni har någon som tänker på sådant.”³⁰

En respektabel kvinna reste inte ensam med postdiligensen och om hon inte uppträdde passande färgade detta av sig på hennes familj.³¹ Det var inte underligt att lady Catherine påpekade detta för mr Collins, som ju är den damerna har varit på besök hos, eftersom hon är hans beskyddarinna. Mycket berodde på vem eller vilka man kände eller var släkt med, något följande citat visar:

²⁹ Austen 1996a, s. 42

³⁰ Austen 2006, s. 168

³¹ Myer 1997, s. 74

”Jag tycker mycket om Jane, hon är verkligen en riktigt söt flicka och jag önskar av hela mitt hjärta att hon var bra gift. Men med sådana föräldrar och så tarvliga bekantskaper är jag rädd för att hon inte har stora utsikter.”

”Jag tyckte du sade att deras morbror är advokat i Meryton.”

”Ja, och de har en morbror till som bor någonstans i närheten av Cheapside i London.”

”Det är verkligen storartat”, tillade hennes syster, och båda skrattade hjärtligt.

”Om de så hade tillräckligt med morbröder för att fylla hela Cheapside, så skulle de inte vara mindre aktningvärda för det”, förklarade Bingley.

”Men det måste i hög grad minska deras utsikter att bli gifta med män med anseende i världen”, svarade Darcy.³²

Karaktärerna i Austens romaner tillhör en samhällsklass där vett och etikett var mycket viktigt. Det gällde allting från tilltal till klädsel till var man bodde eller hur man bodde. Anseendet var mycket viktigt och en ung kvinna utan vare sig gott rykte eller förmögenhet hade inga större utsikter för ett respektabelt giftermål med en fin herre. Det var även viktigt att hålla sig inom sin egen klass, inte tro att man var något annat än det man var. Att ”gifta ner sig” var också något man i högsta grad skulle undvika. Darcys replik är väldigt talande.

Att Austen var noga med de sociala koderna och umgängesreglerna kan man se i ett brev hon skrev till sin brorsdotter Anna, då hon påpekar att ”eftersom lady H har högre rang än Cecilia skulle det inte vara korrekt att tala om att *hon* blir presenterad. Cecilia måste vara den som presenteras.”³³ Austen var noga med att hennes karaktärer skulle vara noga utvecklade och trovärdiga samt att det hon skrev skulle vara realistiskt.³⁴

3.2 Unga män och kvinnor

Då de flesta av Austens huvudkaraktärer befinner sig i sin blomstrande ungdom får man reda på mycket om hur livet var för yngre vuxna vid den tiden. Unga damer läste, var intresserade av kläder och musik, skvallrade om bekanta och trånade efter unga män. Deras bröder ägnade sig åt sport och jakt, arbetade eller studerade. De förberedde sig för vuxenlivet. Pojkarna fick, om det fanns pengar, resa till universiteten. Flickor undervisades i hemmet av en guvernant eller vid en flickskola där de fick lära sig bland annat allmänt uppförande, att brodera och tala franska. Deras uppgift var att bli goda hustrur och mödrar, inte att utbildas för en plats i

³² Austen 2006, s. 34

³³ Myer 1997, s. 231

³⁴ Fergus 1991, s. 57

arbetslivet.³⁵ Kvinnor hade ingen plats i offentligheten – de *skulle* inte ha en plats i offentligheten. Fergus skriver apropå kvinnliga författare att ”*writing for fame was even worse than writing for profit.*”³⁶

”I själva verket kan ingen anses för verkligt talangfull som inte i hög grad överskrider det vanliga måttet”, förklarade miss Bingley. ”En kvinna måste vara fullkomligt hemma i musik, sång, teckning, dans och moderna språk för att förtjäna denna benämning och dessutom måste hon äga ett visst något i sitt utseende, sitt sätt att gå, sitt tonfall, sitt sätt att vara och uttrycka sig eller hon gör sig bara till hälften förtjänt av detta namn.”³⁷

För en ung kvinna som skulle ut i sällskapslivet var det viktigt att hon kunde dansa, oavsett hur missunnad hon blivit i övrig utbildning. Helst skulle hon spela ett instrument också, t.ex. harpa eller piano, och om hon hade en vacker röst skulle hon sjunga. Detta var saker som utmärkte en dam och som skulle leda till att hon blev en eftertraktad kandidat på äktenskapsmarknaden.³⁸

Det fanns naturligtvis krav på hur en ung man skulle vara också. *Stolthet och fördom* hette som sagt *First impressions* från början och följande citat beskriver Janes tankar om mr Bingley efter att de har träffat varandra för första gången.

Han är just vad en ung man bör vara, sade hon, förständig, godlynt, livlig, och jag har aldrig sett ett så behagligt sätt - så otvunget men samtidigt belevat.”

”Han ser bra ut också”, svarade Elisabeth, ”vilket är en mans skyldighet, om han möjligtvis kan. Hela han blir därigenom fullkomlig.”³⁹

Men vad betraktades då som ett bra utseende? När man läser följande dialog mellan Fanny Price och mr Rushworth i *Mansfield Park* kan man lätt tro att ju längre och mer välvuxen en man var, desto bättre.

”Hör du, miss Price, är ni en lika stor beundrare av den där mr Crawford som somliga andra? För min del ser jag då ingenting hos honom.”

”Jag tycker inte alls att han är stilig.”

³⁵ Fergus 1991, s. 62

³⁶ Fergus 1991, s. 80

³⁷ Austen 2006, s. 37

³⁸ Myer 1997, s. 46-47

³⁹ Austen 2006, s. 16

”Stilig! Ingen kan kalla en så ynkelig liten karl stilig. Han är under en och sjuttiofem. Det skulle inte förvåna mig om han bara är en och sjuttio. Jag tycker att han är ful.”⁴⁰

Då unga damer kom upp i rätt ålder var det meningen att de skulle presenteras i sällskapslivet och det kallades då att de ”debuterade”. När de väl hade gjort det var det fritt fram för männen att ägna dem sin uppmärksamhet, eller för den unga kvinnan att charma män till höger och vänster för att slutligen få någon på fall så att hon fick en äkta make. Innan de hade debuterat skulle de inte ägna sig åt män och flirt, och männen skulle inte heller ägna sig åt dem. Det misstaget har mr Tom Bertram i *Mansfield Park* gjort:

”Felet är tydligt nog”, sade den inte fullt så höviske Edmund; ”sådana flickor är illa uppfostrade. De har redan från början fått felaktiga föreställningar. Deras handlande styrs alltid av fåfänga – och deras uppförande präglas inte av större blygsamhet innan de har börjat delta i sällskapslivet än efteråt.”

”Det vet jag just inte”, svarade miss Crawford dröjande. ”Nej, där kan jag inte hålla med er. Det är onekligen den minst allvarliga sidan av saken. Det är mycket värre om flickor som inte har debuterat sätter näsan i vädret och tar sig samma friheter som om de hade gjort det, vilket jag har sett. Det är värre än allt annat – outhärdligt!”

”Ja, det är verkligen olämpligt”, sade mr Bertram. ”Man blir vilseledd, vet inte vad man ska göra. Den åtsittande bahytten och den allvarsamma minen som ni beskriver så väl (och ingenting har någonsin varit mer rättvisande) säger en vad som förväntas; men jag råkade i en förfärlig knipa förra året i brist på dem. Jag for till Ramsgate på en vecka med en god vän förra året – strax efter min återkomst från Västindien – min vän Sneyd – du har hört mig tala om Sneyd, Edmund; hans far och mor och systrar var där, allesammans nya för mig. När vi kom till Albion Place var de ute; vi gick efter dem och hittade dem på piren. Frun och de båda fröknarna Sneyd, tillsammans med bekanta. Jag bugade mig artigt, och eftersom mrs Sneyd var omgiven av herrar placerade jag mig hos en av hennes döttrar, gick vid hennes sida hela vägen hem och var så älskvärd jag kunde; den unga damen uppträdde helt ogenerat och var lika snabb att tala som att lyssna. Jag anade inte att jag kunde begå något fel. De såg precis likadana ut; båda välklädda, med slöja och parasoll som andra flickor; men efteråt fick jag veta att jag hade skänkt hela min uppmärksamhet åt den yngsta, som inte hade debuterat, och därmed å det grövsta förolämpat den äldsta. Miss Augusta borde inte ha blivit uppmärksammas ännu på ett halvår och miss Sneyd har visst aldrig förlåtit mig.”⁴¹

Åldern för de debuterande unga damerna varierade. En del flickor fick inte en plats i sällskapslivet förrän äldre systrar uppnått *sitt* syfte med det, nämligen att gifta sig.

”Är några av era yngre systrar ute i sällskapslivet, miss Bennet?”

⁴⁰ Austen 1997, s. 87

⁴¹ Austen 1997, s. 45f

”Ja, allesammans.”

”Allesammans! Vad för slag, alla fem på en gång? Högst besynnerligt! Och ni är bara den andra i ordningen. De yngre är således ute innan de äldre är gifta! Era yngre systrar måste vara mycket unga?”

”Ja, min yngsta syster har inte fyllt sexton ännu. Kanske är hon väl ung för att vara med i sällskapslivet. Men jag tycker verkligen att det skulle vara hårt om yngre systrar inte skulle få sin del av nöjen och umgängesliv därför att de äldre kanske inte har råd eller lust att gifte sig tidigt. Den yngsta har lika rätt att roa sig som den äldsta. Och att hindras därifrån av ett sådant skäl! Jag tror inte att det är ägnat att befordra systerlig tillgivenhet.”⁴²

En femtonåring betraktas inte som en barnunge med dagens mått men för två hundra år sedan hamnade ungdomar i puberteten senare. Den första menstruationen dök vanligtvis inte upp förrän i 16-17-årsåldern, vilket innebär att flera av Austens hjältinnor kan betraktas som ganska omogna. Den 17-åriga Marianne Dashwood skulle kunna sägas bete sig som dagens 14-åringar.⁴³

3.3 Äktenskapet

De flesta ogifta kvinnor i Jane Austens romaner är på det ena eller det andra sättet ute efter en man. De försöker på olika sätt få honom, genom flirt, smicker, planerande, charm och ren erövringsverksamhet. Ett praktexempel på detta är den smått vulgära Lydia Bennet. Andra, t.ex. hennes äldre och förståndigare systrar Elizabeth och Jane menar att endast äkta kärlek kan få dem att gå till altaret med en man.

Jane Austen, som aldrig gifte sig (hon tackade dock ja till ett frieri en gång, men ångrade sig⁴⁴), ser till att romanernas huvudkaraktärer alltid gifter sig av kärlek. För henne själv skulle det inte kunna finnas något annat skäl om hon ville ingå äktenskap. Hennes föräldrar hade gift sig av den anledningen och därför hade hon sett hur viktigt det var.⁴⁵ Kanske var det också ekonomin som gjorde att hon inte fick någon äkta man? Att gifta bort en dotter kostade i hemgift och mr Austen var inte särskilt förmögen.⁴⁶

I det verkliga livet låg ett kärleksäktenskap nästan alltid utom räckhåll, även om alla Jane Austens hjältinnor [...] uppnår just det. I verkligheten tvingades kvinnor utan pengar att ingå

⁴² Austen 2006, s. 135

⁴³ Jones, Darryll. (2004). *Critical issues Jane Austen*. Houndmills, Basingstoke, Hampshire and New York: Palgrave MacMillan. s. 19

⁴⁴ Shields 2002, s. 102

⁴⁵ Myer 1997, s. 77

⁴⁶ Myer 1997, s. 79

kompromissäktenskap [...]. Det beslutet måste ha varit förenat med åtskilliga betänkligheter, eftersom alternativet var ett liv som ungmö med alla de förödmjukelser och inskränkningar det innebar.⁴⁷

En skilsmässa var så gott som omöjlig att åstadkomma och därför var det viktigt att välja rätt. För att en skilsmässa skulle gå igenom krävdes parlamentsbeslut och därför var skilsmässan något som till största delen kunde gynna en rik man. Han kunde bli fri från en otrogen hustru men det var inte lika lätt för henne att bli kvitt honom, hur illa hon än blev behandlad.⁴⁸

”Jag vet mycket väl att överste Brandon inte är så gammal att hans vänner är oroliga över att förlora honom genom en naturlig död. Han kanske lever i tjugo år till. Men en trettiofemåring har inget att göra med äktenskap.”

”Kanske”, sade Elinor, ”att en trettiofemåring och en sjuttonåring inte har något att göra med äktenskap med varandra. Men om det händelsevis skulle råka finnas någon kvinna som var ogift vid tjugosju års ålder, skulle jag inte tro att överste Brandons trettiofem år skulle vara något hinder för att han gifte sig med henne.”

”En kvinna på tjugosju år”, sade Marianne efter ett ögonblicks uppehåll, ”kan inte hoppas på att någonsin mer känna eller upptända varma känslor, och om hon har ett obekvämt hem eller en obetydlig förmögenhet, kan jag tänka mig att hon kanske skulle förmå sig att förnedra sig till att bli sköterska för att som hustru bli tryggt försörjd. Att han gifte sig med en sådan kvinna skulle alltså inte vara olämpligt. Det skulle vara ett konvenansäktenskap och alla skulle vara nöjda. I mina ögon skulle det inte vara något äktenskap alls, men det hör inte hit. På mig skulle det bara verka som en byteshandel, där var och en ville dra fördel av den andra.”⁴⁹

En kvinna som närmade sig trettio utan att vara gift riskerade att hamna på glasberget. Tidiga giftermål var inget ovanligt och det var många kvinnors skräck att behöva bli en gammal ungmö. För en man var det inte lika hemskt, ur försörjningssynvinkel. Vid tjugosju års ålder upplevde Austen ett frieri som hon först tackade ja till, för att sedan ångra sig. Hon ansågs redan som ”en gammal ungmö” med den tidens mått och insåg att det kunde vara hennes sista chans att få en make. Ogifta döttrar innebar en belastning och ju tidigare de giftes bort, desto bättre.⁵⁰ Gamla fröknar var inte eftertraktade ens av änkemän, de verkade föredra änkor om de nu kände för att gifta om sig.⁵¹

⁴⁷ Shields 2002, s. 108

⁴⁸ Myer 1997, s. 77f

⁴⁹ Austen 1996a s. 33-34

⁵⁰ Myer 1997, s. 75

⁵¹ Myer 1997, s. 196

Att gifta sig till välborenhet och rikedom var absolut inte något som var förbehållet kvinnor. Män såg sig också gärna om efter en livskamrat med pengar, ett inte särskilt ovanligt fenomen som återkommer även i Jane Austens romaner. Söner som inte själva skulle ärva faderns gods kunde kanske ha tur och hitta en rik arvtagerska.

Mrs Gardiner skämtade sedan med sin systerdotter om Wickhams trolöshet och lyckönskade henne till att kunna bära den med sådant jämnmod.

”Men kära Elisabet, vad slags flicka är egentligen den där miss King? Och är det bara egennyttiga motiv som har påverkat honom?”

”Kära moster, vad är i äktenskapsaffärer skillnaden mellan egennyttiga och ädla motiv? Var slutar förtänksamhet och var börjar vinningslystnad? I julas var du rädd att han skulle gifta sig med mig, eftersom det skulle vara oklokt, och nu när han försöker få en flicka med en förmögenhet på bara tio tusen pund vill du göra troligt att han är egennyttig.”

”Om du bara vill tala om för mig vad slags flicka miss King är, så vet jag nog vad jag ska tänka om saken.”

”Jag tror att hon är en mycket snäll flicka. Jag har inte hört något ont om henne.”

”Men han visade henne inte den ringaste uppmärksamhet förrän hennes farfars död gjorde henne till ägarinna av tio tusen pund.”

”Nej, varför skulle han det? Om det inte var tillåtet för honom att försöka vinna min hand därför att jag inte hade några pengar, varför skulle han då göra en flicka sin kur när han inte brydde sig om henne och hon var lika fattig som jag?”

”Men jag tycker att det var ogranntaga av honom att börja uppvakta henne så med detsamma.”

”En man som har trassliga affärer har inte tid att tänka på allt som hör till god ton. Om *hon* inte finner något anstötligt i det, varför skulle *vi* göra det?”

”Att *hon* inte har något emot det, fritar inte *honom* från ansvar. Det visar bara att hon själv saknar någonting – förstånd eller känsla.”⁵²

Vissa män gör inte ens någon hemlighet av vad de var ute efter när de gifte sig. ”Ärligt talat behövde jag hennes pengar”, sade Willoughby i *Förnuft och känsla* när han försvarade sitt handlande.⁵³ Andra, som inte heller vill gå miste om det liv de levat hittills, kan inte låta bli att även väga in den blivande hustruns förmögenhet i giftermålsplanerna:

”Yngre söner kan till exempel inte gifta sig med vem de vill.”

”Såvida de inte vill ha förmögna flickor, vilket jag förmodar mycket ofta är fallet.”

”Vi är alltför beroende av våra vanor och det är inte många i min levnadsställning som har råd att gifta sig utan att ägna någon tanke åt pengar.”

⁵² Austen 2006, s. 126

⁵³ Austen 1996a, s. 278

Jag undrar, tänkte Elisabeth, om det där är menat åt mig. Hon rodnade men återfann snart fattningen och sade frankt:

”Nå, vad är det vanliga priset på en greves yngre son? Om inte den äldre brodern är väldigt sjuklig förmodar jag att ni inte skulle begära mer än femtiotusen pund.”⁵⁴

I Austens romaner talas det då och då om att det är äldste sonen som drar hem storkovan vid ett arv. Om han tillhör en godsägarfamilj är det han som tar över ägorna och kan därefter ägna livet åt att ströva runt i parken och sköta sina affärer. Yngre söner utbildas för ett arbete, t.ex. inom armén eller kyrkan. Män som inte väntade sig ett stort arv från vare sig sina föräldrar eller någon annan släkting kunde naturligtvis arbeta ihop en egen förmögenhet. Om de inte lyckades charma en rik kvinna, naturligtvis:

”Vid den tiden i mr Elliots liv”, svarade Mrs Smith, ”hade han bara ett mål: att skapa sig en förmögenhet, och det på ett ganska mycket snabbare sätt än genom en juridisk karriär. Han var fast besluten att göra det genom giftermål. Han hade åtminstone beslutat att inte förstöra sina utsikter genom något oklokt giftermål, och jag vet att han (om det var med rätta eller inte kan jag ju inte avgöra) trodde att er far och er syster med sina älskvärdheter och inbjudningar syftade till ett äktenskap mellan arvingen och den unga damen, och ett sådant äktenskap skulle omöjligt ha kunna motsvara hans föreställningar om rikedom och oberoende. Det var hans skäl att dra sig undan, det kan jag försäkra er.”⁵⁵

Det var viktigt att gifta sig inom sin klass. En bonddotter hade för avsikt att äkta en greve lika lite som en förnäm ogift societetsdam tilläts gifta sig med en vanlig lantarbetare. Ett opassande bröllop kunde få konsekvenser.

”Ert förhållande är mycket olyckligt, det verkar på mig som om ni två vore omringade av svårigheter, och ni kommer att behöva all er ömsesidiga tillgivenhet för att hålla er uppe under trycket från dem. Jag tror herr Ferrars är helt beroende av sin mor.”

”Han har bara två tusen pund som är hans egna, det vore vansinnigt att gifta sig på det, fast för min egen del skulle jag utan saknad ge upp varje hopp om att få mer. Jag har alltid varit van vid en mycket liten inkomst och skulle kunna brottas med hur stor fattigdom som helst för hans skull, men jag älskar honom för mycket för att i min själviskhet vilja beröva honom kanske allt som hans mor skulle ha gett honom om han ingått ett giftermål som tilltalade henne. Vi måste vänta, kanske i många år. Med vilken annan man i världen som helst skulle det vara en skrämmande framtidsutsikt, men Edwards trofasthet och kärlek kan jag inte förlora, det vet jag.”

[...]

⁵⁴ Austen 2006, s. 147

⁵⁵ Austen 1996b, s. 192

”Men, sade hon [Elinor] efter en kort tystnad, vad har ni för planer? Eller har ni inga andra än att vänta på fru Ferrars död, vilket är en sorglig och upprörande sysselsättning. Har hennes son beslutat sig för att underkasta sig detta och de många långa åren av väntan som det kanske kommer att innebära för er, hellre än att ta risken att misshaga henne under en kort tid genom att bekänna sanningen?”

”Om vi kunde vara säkra på att det bara skulle bli för en kort tid! Men fru Ferrars är en mycket egensinnig och stolt kvinna, och i sitt första vredesutbrott skulle hon troligen lämna allt hon ägde till Robert, och tanken på det får mig, för Edwards skull, att helt tappa lusten att göra något förhastat.”

”Och för er egen skull också, annars är en oegennyttia orimlig.”

Lucy tittade åter på Elinor och tystnade.

”Känner ni herr Robert Ferrars?” frågade Elinor.

”Nej, inte alls – jag har aldrig träffat honom, men jag inbillar mig att han är mycket olik sin bror – löjlig och en stor snobb.”

[...]

”Jag skall uppriktigt berätta för er om en plan som jag nyligen kommit att tänka på för att få till stånd ett avgörande, ja i själva verket måste jag låta er få veta hemligheten eftersom ni berörs av den. Jag förmodar att ni träffat Edward tillräckligt mycket för att veta att han föredrar kyrkan framför alla andra yrken. Nu är min plan att han skall låta prästviga sig så snart som möjligt. Och sedan genom ert inflytande, vilket jag är säker på att ni skulle använda av vänskap till honom och, hoppas jag, en viss känsla för mig, skulle kanske er bror låta övertala sig att ge honom Norlandpastoratet. Det lär vara mycket bra och det är inte troligt att den nuvarande innehavaren lever mycket länge till. Det skulle vara tillräckligt för oss att gifta oss på och sedan kunde vi förlita oss på att tiden och slumpen skulle ordna resten!”

”Det skulle alltid göra mig lycklig”, svarade Elinor, ”om jag kunde visa herr Ferrars min vänskap och uppskattning på något sätt, men inser ni inte att mitt inflytande i det här fallet skulle vara fullständigt onödigt. Han är bror till Fanny Dashwood – det måste vara en tillräcklig rekommendation för hennes make.”

”Men Fanny Dashwood skulle inte uppskatta att Edward lät prästviga sig.”

”I så fall misstänker jag nästan att jag inte skulle ha mycket inflytande.”⁵⁶

För en präst gällde det naturligtvis att hitta ett pastorat om han ville få någon inkomst.

Pastorat delades ut till sockenpräster av antingen kronan, domkapitlen eller av enskilda s.k.

skyddspatroner; rika jordägande människor som t.ex. lady Catherine de Bourgh i *Stolthet och fördom*. Då hela 48% av pastoraten låg i privata händer var det viktigt för en präst att ha de

rätta kontakterna.⁵⁷ Den omtalade Edward Ferrars här ovan var visserligen inte prästvigd, men en sådan sak var lätt ordnad och det enda som krävdes var en examen från ett universitet.⁵⁸

⁵⁶ Austen 1996a, s. 123-126

⁵⁷ Myer 1997, s. 23

⁵⁸ Myer 1997, s. 22

Då fadern i en familj dog lämnades änkan och de eventuella döttrarna oftast med mindre pengar än sönerna. När Jane Austens far dog försämrades hennes, moderns och systemns belägenhet ganska mycket eftersom de då fick klara sig på sin egen lilla inkomst. Sönerna hade sina arbeten och fick pengar därifrån. Då fadern dog var det äldste sonen som övertog huvudansvaret över familjen. Följande dialog är hämtad ur *Förnuft och känsla* och det är John Dashwood som försöker ”övertala” sin syster att gifta sig med överste Brandon.

”Vem är överste Brandon? Är han en förmögen man?”

”Ja, han har en mycket bra egendom i Dorsetshire.”

”Det var roligt att höra. Han ser ut att vara en riktig gentleman, och jag tror, Elinor, att jag kan lyckönska dig till att kunna vänta dig en mycket god ställning här i livet.”

”Mig – vad menar du?”

”Han tycker om dig. Jag observerade honom mycket noggrant och är övertygad om det. Hur stor är hans förmögenhet?”

”Ungefär två tusen om året tror jag.”

”Två tusen om året!” och sedan tillade han i ett verkligt utbrott av entusiastisk generositet: ”Elinor, jag önskar för din skull av hela mitt hjärta att det vore dubbelt så mycket.”

”Det tror jag visst”, svarade Elinor, ”men jag är alldeles säker på att överste Brandon inte hyser den minsta önskan att gifta sig med mig.”

”Du tar fel, Elinor – du tar alldeles fel. Med bara litet ansträngning från din sida kan du få honom. Det är möjligt att han är tveksam just nu, att du har så litet pengar håller honom kanske tillbaka, alla hans vänner avråder honom kanske från det. Men med litet grand av de där små uppmärksamheterna och uppmuntringarna som damer har så lätt för har du honom fast, vare sig han vill det eller ej. Och det kan inte finnas någon anledning varför du inte skulle försöka dig på honom. Man kan väl inte förmoda att någon tidigare böjelse som du känt – kort och gott vad en böjelse av det slaget beträffar, så kommer den inte på fråga, invändningarna är oöverstigliga – du är alldeles för klok för att inte inse det. Överste Brandon måste vara mannen, och jag för min del skall visa honom all tillbörlig artighet för att göra honom nöjd med dig och din familj. Det är ett parti som måste göra alla tillfredsställda.”⁵⁹

”Det är ett parti som måste göra alla tillfredsställda.” Ett äktenskap var inte en affär mellan den blivande maken och den blivande hustrun, det var ett företag som berörde släktingar och familjer och ju fler som blandades in desto krångligare var det.

Äktenskap kunde tydligen delas in i olika kategorier; passande eller opassande, kärleksäktenskap eller konvensäktenskap. Att gifta sig, eller vilja gifta sig, till en förmögenhet var ingenting ovanligt. Det förekommer i varenda roman. Utmaningen låg i att

⁵⁹ Austen 1996a, 188f

som mindre välbeställd snärja en förmögen man eller kvinna som ville ha en. Vid giftermål betalade flickans föräldrar den blivande maken en hemgift.⁶⁰ Ju högre hemgift desto större chans till ett fint giftermål – eller desto större risk för att locka till sig lycksökare.

⁶⁰ Här kan det vara intressant att veta att för att ta reda på den tidens penningvärde ska man multiplicera med minst 200: ett hundra pund skulle alltså vara minst 20 000 pund idag. ”För att upprätthålla en standard som gentleman krävdes en inkomst på åtminstone 2 000 pund om året ...” Myer 1997, s. 42

4 Sammanfattning och diskussion

Konvention, uppförande och tilltal

Trots Carol Shields citat (se s. 15) om att Austen levde i en enklare tid tycker jag att det verkade vara ganska mycket att tänka på när det gällde vett och etikett i slutet av 1700- och början av 1800-talet. Detta beror förmodligen på att Jane Austens romaner utspelar sig bland ”finare folk”. När lantarbetare umgicks med varandra gällde knappaste samma regler för dem, och jag misstänker att ännu högre krav ställdes på personer som stod ännu längre upp på samhällsstegen än Jane Austens karaktärer gjorde. Olika klasser hade olika ”stränga” regler.

Presentationen var en nödvändig del innan en bekantskap kunde ingås och det verkar som om allra helst skulle någon annan presentera en själv. På så sätt fick den andre möjlighet att veta vilken rang man hade utan att man behövde skryta om det själv. Föräldrarna hade förmodligen mycket kontroll över sina barn, speciellt sina döttrar vid den här tiden. De fick ju inte ingå några olämpliga bekantskaper för vad skulle grannarna säga då? Ett gott anseende var något av det dyrbaraste man kunde äga och om någon i familjen förstörde sitt rykte färgade det av sig på övriga familjemedlemmar. Detta är något som sker i framför allt *Stolthet och fördom*, där Lydias rymning med mr Wickham drar namnet Bennet i smutsen. En rymning var med andra ord något man verkligen skulle undvika.

Vad som också spelade någon roll när det gällde anseende var rikedom, ålder och rang. Äldre syskon förväntades gifta sig först, personer med högre rang skulle gå först in genom dörren eller ha en speciell plats vid bordet. Troligtvis hade de en egen bänk i kyrkan också eftersom många pastorat ägdes av förmögna människor.

Det kan tyckas onödigt för en som läser romanerna idag, och som inte själv använder sig av titlar, att ”miss Bennet” eller ”sir John” ska användas efter varenda replik som uttalas till just den personen. Förnamn användes tydligen bara mellan syskon eller nära vänner. Det förekommer i böckerna många exempel på att inte ens äkta makar använde varandras förnamn, åtminstone inte inför folk. Kanske beror detta på att förnamn tillhörde privatlivet – och ens privatliv visade man inte upp för andra utomstående.

Unga män och kvinnor

Då Jane Austen levde fanns inte begreppet ”tonåring”. Man blev vuxen tidigare men var barn längre. Ungdomsåren ägnades åt utbildning och nöjen, precis som idag. Barnen undervisades vid en skola eller i hemmet av en guvernant eller av föräldrarna, som i systrarna Bennets fall.

Ju tidigare en kvinna gifte sig desto bekvämare var det för hennes familj. Om hon bodde hemma hade hon ingen egen inkomst vilket gjorde att fadern fick försörja henne tills hon gifte sig, något som var högst önskvärt. När hon hade uppnått lämplig ålder skickades hon ut för att debutera. Det innebar att hon fick gå på baler och ägna sig åt att hej vilt dansa och flirta med män. Åldern för detta verkar variera men det framgår i *Stolthet och fördom* att Lydia som bara är 15 är lite väl ung för sådant.

Unga män hade inte samma krav på sig att snabbt hitta en hustru eftersom det för deras del – om de inte redan ägde en förmögenhet – gällde att tjäna ihop tillräckligt med pengar för att kunna gifta sig. Bristen på sådana medel kunde göra att förlovningar blev längre än vad som var tänkt. En man behövde dessutom inte hitta en äktenskapskandidat som försörjde honom eftersom han hade ett eget arbete. Det hindrade förstås inte vissa män från att lägga beslag på rika arvtagerskor för att på ett smidigare sätt än genom arbete klättra uppåt i samhället.

Liksom dagens ungdomar har krav på sig att få bra betyg i skolan fordrades det en del av ungdomarna som levde på den tiden också. Flickorna fick visserligen inte en lika gedigen teoretisk utbildning som pojkar men de skulle lära sig mycket man inte kunde få kunskap om genom att läsa böcker. Musik var något som tog upp mycket tid. Piano verkar ha varit det vanligaste men även harpa ansågs som ett ”daminstrument”. Därtill var det även önskvärt om åtminstone en av systrarna i familjen hade en vacker sångröst. Samtidigt skulle de unga kvinnorna se bra ut och ha en trevlig framtoning för att så småningom kunna charma en man. Dans var också en viktig del, både i utbildningen och i umgängeslivet. Danser och baler förekommer stup i ett i Austens romaner. Det verkar inte som om en väl utvecklad hjärnverksamhet uppskattades överdrivet mycket. Visst förekommer det män som gillar intelligenta kvinnor, mr Bennet föredrar t.ex. Jane och Elizabeth eftersom de är förnuftigare än sina fjolliga småsyster men hans hustru verkar vara av den åsikten att ju mindre en kvinna läser desto bättre.

Äktenskapet

Austens romaner måste ha varit väldigt populära bland unga damer då de ju handlar om något som berör dem i så stor grad – äktenskap. En ung kvinna verkade inte ha någon större uppgift i livet än att bli gift, och om hon var en fin dam skulle hon lugnt sitta och vänta på att herrn i fråga dök upp. Ju rikare hon var desto mindre behövde hon sedan göra. Ett belysande exempel på detta är lady Bertram i *Mansfield Park* som är så lat och konstant trött att hon inte gör mycket annat än sitter och klappar sin mops dagarna i ände. Hon har fött sin make några barn och därmed tycks hennes mål i livet vara uppfyllda.

Att gifta sig till rikedom förekommer bland både män och kvinnor. I *Förnuft och känslor* gifter sig Willoughby med en rik kvinna efter att hans släkting gjort honom arvlös och Lucy Steele med Edwards yngre bror Robert efter att Edvard förvisats från sin mors åsyn. *Stolthet och fördom* bjuder på den alltid i behov av pengar unge mannen mr Wickham som försöker snärja en arvtagerska men misslyckas. I *Mansfield Park* är syskonen Crawford ute efter syskonen Bertram, och Fanny, eftersom de är så rika. *Övertalning* stoltserar med mr Elliot som jagar Anne för att en andra gång gifta sig till pengar.

Ett giftermål måste vara passande också; vem som helst dög inte. Austens hjältinnor är i de flesta fall starka kvinnor som vet vad de vill och som, i vissa fall, har tillräckligt med skinn på näsan för att säga emot när det behövs. Elizabeth Bennets mor vill att hon ska gifta sig med mr Collins, den enfaldige prästen, men hon vägrar eftersom hon inte tycker om honom. Fanny Price verkar obotligt blyg men när det gäller att giftas bort till mr Crawford tar hon modet till fånga och förklarar att hon inte kan ta en man hon inte älskar.

Äktenskapet skulle kunna delas in i två kategorier, konvenansäktenskap och kärleksäktenskap. Båda två förekommer i Austens romaner och det märks tydligt vad Austen själv tyckte. Det faktum att hon lät alla sina hjältinnor få ett lyckligt slut är talande nog. Romanerna tar också slut där äktenskapet tar sin början, i de flesta fall. Berodde detta på att Austen inte ville skriva om detta för att hon inte själv haft turen att hitta en man hon tyckte tillräckligt mycket om?

Slutsatser och egna tankar

Vad man kan konstatera är att Jane Austen inte har hittat på några ”ramar” för sina romaner. Det hon har kommit på själv är karaktärerna, deras hem, deras intriger och deras mer eller mindre lyckliga slut. Karaktärerna handlar som människor gjorde på den tiden, de vet hur de ska bete sig, vad som väntas av dem och vad de ska undvika att göra för att undvika släktskandaler (att de vet det hindrar dock inte att de faktiskt beter sig väldigt opassande då och då). Romanerna är kort sagt mycket realistiska. En sak man faktiskt kan diskutera är hur det är möjligt att Austens hjältinnor *alltid* får gifta sig med en man hon älskar och vars kärlek till henne är lika stor, i en tid då kärleksäktenskap inte stod högst på prioriteringslistan. Men – det är Austen som bestämmer och det kan ju vara så att hon själv har valt att skildra unga kvinnor som faktiskt hade turen att träffa den rätte.

Jane Austen skrev om det hon kände till – hennes karaktärer rör sig i den miljö och för det mesta i de delar av landet hon kände till, antingen genom att ha bott där eller genom besök. Hon nämner verkliga platser (men hittar på vissa) och verkliga personer, t.ex. olika författare. Hon tycks vara noggrann med att inte ”ta sig vatten över huvudet” och skriva om saker hon inte kände till.

Allt detta om konvention, tilltal, äktenskap och ungdomar låter Austen oss få veta genom dialogerna. Eftersom hon skrev för sin läsare i sin samtid behövde hon inte i långa stycken förklara hur det såg ut i samhället för det visste läsarna redan. Men som läsare idag *får* man därför tänka på vad som sägs i dialogerna för att man ska förstå hur engelsmännen levde i slutet av 1700- och början av 1800-talet.

Vad har dialogerna haft för betydelse för mig själv? Jo, så här är det – dialoger livar upp! Vad vore en roman utan en enda replik? Någonstans har jag läst eller hört att Austen är speciell eftersom hon var så duktig på att skriva dialoger. Hennes repliker kan vara vassa, ironiska, skrattretande, träffande. När jag skrattade under läsningen var det först och främst på grund av något karaktärerna sade. Hur skulle man förresten lära känna karaktärerna om de aldrig öppnar munnen?

Tidigare har jag inte tänkt på realistisk skönlitteratur som en källa till kunskap om den tid eller den miljö romanen utspelas i. Visst lär man sig omedvetet saker och ting men jag har inte upplevt en undervisningssituation som tar till vara på bokens innehåll och dialoger för ett

nå ett sådant syfte. Jag anser att Austens dialoger är godkända i det avseendet. Man kan och man bör verkligen läsa Austen i skolan.

Det envisa hjärtat var den biografi jag hade störst användning av då den beskriver Austens liv mer detaljerat och samtidigt går in på hur samhället såg ut och varför Austen och hennes familj handlade som de gjorde. Jag tycker att en bra biografi om en författare ska skildra både det privata livet och det professionella.

Jag nämnde i avsnittet Material och metod att jag valde två av Austens tidigare romaner och två av hennes senare för att få en bredd i hennes författarskap. Jag ställde mig också frågan om huruvida det skulle vara någon skillnad i dialogernas innehåll beroende på om hon skrev romanen i början eller i slutet av sin författarkarriär. Jag ämnar inte gå in på vad det kan bero på, men jag har använt flest citat (åtta) från *Stolthet och fördom* och näst flest (fem) från *Förnuft och känsla*, de två romaner jämte *Northanger Abbey* som Austen skrev i tjugoårsåldern.

Något man hade kunnat göra för att styrka innehållet i uppsatsen vad gäller umgängesregler, uppförande osv. skulle vara att söka reda på ett eller ett par verk som behandlar just konvensen under slutet av 1700-talet och början av 1800-talet. En biografi är i det avseendet inte fullkomlig.

5 Källor och litteratur

Tryckta källor

- Austen, Jane. (1996a). *Förnuft och känsla*. Stockholm: Natur och kultur.
- Austen, Jane. (1996b). *Övertalning*. Stockholm: Klassikerförlaget.
- Austen, Jane. (1997). *Mansfield Park*. Stockholm: Norstedts.
- Austen, Jane. (2006). *Stolthet och fördom*. Stockholm: Forum.
- Fergus, Jan. (1991). *Jane Austen, a literary life*. Houndmills, Basingstoke, Hampshire and London: The MacMillan Press LTD.
- Myer, Valerie Grosvenor. (1997). *Det envisa hjärtat*. Stockholm: Rabén Prisma.
- Hughes-Hallett, Penelope. (1994). *Jane Austens liv i brev och bilder*. Stockholm: Forum.
- Jones, Darryl. (2004). *Critical issues Jane Austen*. Houndmills, Basingstoke, Hampshire and New York: Palgrave MacMillan.
- Kirkham, Margaret. (1997). *Jane Austen, Feminism and Fiction*. London & Atlantic Highlands, NJ: The Athlone Press.
- Shields, Carol. (2002). *Jane Austen*. Stockholm: Albert Bonniers förlag.

Elektroniska källor

- ”Stolthet och fördom”, *The Internet Movie Database* (2008-11-15),
<http://www.imdb.com/title/tt0414387/>
- ”Förnuft och känsla”, *The Internet Movie Database* (2008-11-15),
<http://www.imdb.com/title/tt0847150/>
- “Northanger Abbey”, *The Internet Movie Database* (2008-11-15),
<http://www.imdb.com/title/tt0844794/>
- “Mansfield Park”, *The Internet Movie Database* (2008-11-15),
<http://www.imdb.com/title/tt0847182/>
- “Persuasion”, *The Internet Movie Database* (2008-11-15),
<http://www.imdb.com/title/tt0844330/>